

Magnus Rönnow was indeed the voice of a waning empire, this empire representing both Sweden as a Great Power and the empire of Neo-Latin poetry. In Elena Dahlberg's doctoral thesis, the voice of Magnus Rönnow, long silent, can be heard again. The thesis is an excellent example of modern Neo-Latin scholarship. Let us hope that it will inspire other scholars to explore other neglected authors from the Great Power period and let the Swedish writers that did not write in Swedish once again be a part of our national literature.

Johanna Svensson

Tilda Maria Forselius, *God dag, min läsare!: bland berättare, brevskrivare, boktryckare och andra bidragsgivare i tidig svensk veckopress 1730–1773*, Eureka. Ellerströms akademiska nr. 42 (Lund: Ellerström, 2015). 327 s.

Tilda Maria Forselius arbete undersöker de mediehistoriska förutsättningarna för den framväxande periodiska pressen i Sverige under frihetstiden och tidig gustaviansk tid. Med fokus på hur brevet användes och varierades över tid i svenska tidskrifter vill Forselius ge nya perspektiv både på skrifternas och på brevformens förändringar och medialisering under 1700-talet. Boken är en omarbetad version av avhandlingen från 2014.

I centrum står ett antal svenska veckoskrifter från 1730-, 1750- och 1770-talen. De har rötterna i den så kallade Spectator-genren. Joseph Addisons och Richard Steeles nyskapande mediala form för veckoskrifter för den brittiska marknaden, där humor och moral kombinerades i en läsarvänlig och säljande form. Det svenska materialet består av nio veckoskrifter från 1730-talet, med ett särskilt fokus på Edvard och Carl Carlssons *Sedolärande Mercurius* (1730-1731) och Olof Dalins *Then Swänska Argus* (1732-1734). Därutöver behandlas Carl

Christoffer Gjörwells *Bref Om Blandade Ämnen* (1754), samt Catharina Ahlgrens *Brefwäxling* (1772-1773, tre delar).

Tidskrifterna har tidigare uppmärksamats av forskningen, men Forselius anger tre syften för sin studie som komplement till, och i flera fall med en polemisk udd mot, den tidigare forskningens slutsatser. Huvudsyftet är att placera dem i ett mediehistoriskt sammanhang, ett annat att särskilt undersöka de remediade breven i tidskrifterna. Ett tredje syfte är att se hur brevetteori och praxis skiftar över tid och hur detta återspeglas i de publicerade breven under 1750- och 1770-talen jämfört med 1730-talet.

Den centrala frågeställningen rör hur brevformen användes för olika ändamål i tidskrifterna. En teoretisk utgångspunkt finner hon i tanken om remediering: Jay David Bolter och Richard Grusins begrepp för ett mediums representation i ett annat medium, det vill säga relationen mellan ett äldre och ett nytt medium (*Remediation, Understanding New Media*, 1999). Det finns flera studier av äldre press som utgår från dessa perspektiv, men Forselius' är den första undersökning som kombinerar brevet och den periodiska pressen.

Arbetet inleds med en genomgång av Spectator-genrens uppkomst och spridning genom Europa, de svenska förhållandena, samt en läsning av förorden till *Mercurius* och *Argus*. Slutsatsen blir att tidskrifterna innehåller en ny form av tilltal, vilket anges inbjuda till dialog, men även att det finns ett exkluderande tilltal där mankön och svenskhet utgör ramen för gemenskap. I kapitel 3-6 sätts tidskrifterna in i ett mediehistoriskt sammanhang. Här flyttas uppmärksamheten från den tidigare forskningens fokus på upphovsmän till produktionen och distributionen av skrifterna, läskunnigheten, läsvanor, censursämbetet, kaffehusen, samt de samtida medier som veckoskrifterna konkurrerade med.

Kapitel 7 och 8 behandlar det andra syftet: att beskriva, tolka och diskutera brevens inne-

håll och funktion, främst i *Mercurius* och *Argus*. Den läsarmedverkan som efterfrågas i fem av de nio omnämnda tidskrifterna hörsammades i hög utsträckning, och Forselius diskuterar de tryckta breven ur olika aspekter. I *Mercurius* handlar brevens innehåll främst om national-ekonomiska frågor, det vill säga om merkantilism, medan breven och brevreferenserna i *Argus* är mer varierade och delvis av annan art. De ansluter oftare till familje- och vänskapsbrevet, i vilket brevskrivaren ber om råd. Detta exemplifieras med brev om kvinnans och mannens roll i äktenskapet. Forselius framhåller att argumentationen vilar på borgerliga värderingar, vilket innebär att ett av syftena med breven är att kvinnans underordnade roll och mäns och kvinnors separata sfärer inskärps.

I kapitlen 9 och 10 behandlas studiens tredje syfte: hur brevetteori och praxis skiftar över tid och hur detta återspeglas i de senare tidskrifterna. Först behandlas *Bref Om Blandade Ämnen* och kopplingen till tidskrifterna från 1730-talet. Brevformen är visserligen ett genomgående drag i Gjörwells publikation, men artiklarna är enbart till formen brev till läsaren. Tidskriften och brevskrivaren anges vara "ett slags ombudsman för upplysningsidéer av kristet dygderikt slag" (s. 175), en beskrivning som stämmer väl in även på Gjörwells senare utgivningsprojekt. *Bref Om Blandade Ämnen* gav upphov till sex svarsskrifter. En av dessa, av Abraham Sahlstedt, tar upp stilistiska frågor och då även själva brevformen. Forselius ser inlägget som en kritik av en äldre brevetorik, vilken Gjörwell får representera. Sahlstedt står däremot för den nya, individualiserade brevkonsten där äkta känslor uttrycks i en naturlig språkdräkt. Slutligen behandlas Ahlgrens *Brefväxling*. Tidskriften har tidigare behandlats utförligt i Margareta Björkmans monografi (*Catbarina Ahlgren: ett skrivande fruntimmer i 1700-talets Sverige*, 2006) men Forselius vill komplettera bilden med textuella och epistolära aspekter och även här undersöka förändringar i förhållande till 1730-talets tidskrifter. Den

tydligaste skillnaden gentemot dessa är att breven i Ahlgrens tidskrift saknar ett allmänt tilltal. Istället råder fiktionen att läsaren får ta del av en brevväxling mellan olika kvinnor. Läsanvisningar och avsiktsförklaringar saknas, och här finns ett intimt tilltal och en känslsamhet, ortografiskt gestaltad genom den *style coupé* som förekom ymnigt i sentimentalitetens vänskapskult under 1700-talets senare hälft i Sverige.

Det är fruktbart att utgå från remedieringsbegreppet, men det är inte självklart att tidskriften ska ses som ett medium. Forselius vacklar också i terminologin: ibland uppges tidskriften vara ett medium, ibland en genre inom periodisk press. Analysen hade även vunnit på att fokusera ytterligare på berättarposition och tilltal på olika nivåer. Det hade gett en tydligare men även en mer komplex bild av hur remedieringen av brev i tidskrifterna fungerade. Vidare väljer Forselius att inte fokusera på redaktörerna eller göra mer utförliga kopplingar till politiska eller sociala händelser i samtiden. Det sker med hänvisning till att tidigare forskning har premierat det perspektivet, vilket har lett till att man har förbisett brevformens betydelse för läsning och tolkning av innehållet. Forselius anser vidare att forskningen har negligerat eller rationaliserat möjligheten att breven kan vara autentiska och uttryck för en dialog med läsekretsen, "så att slutsatserna kan passa in i ett författarcentrerat perspektiv" (s. 137). I kontrast till detta lyfts breven fram som form och som ett uttryck för läsekretsen. Det sker dock på bekostnad av personhistoriska och politiska aspekter som hade varit relevanta för en genomlysning av den ekonomiska diskussionen och hur den tog sig uttryck i angrepp på olika typer av människor, män som kvinnor, och deras konsumtionsvanor. Det hade varit värdefullt att ta del av de positioner som de olika skribenterna – i påhittade eller verkliga insända brev – intog och vilka argument som fördes fram. Tidskrifterna var del av ett pågående samtal och diskus-

sionen om publikationernas form och innehåll hade vunnit på att placeras i en bredare kontext. Det är också förvånande att så lite uppmärksamhet ägnas åt hur den ekonomiska och moraliska diskussionen i tidskrifterna förhåller sig till de riksdagar som sammanföll med utgivningen: riksdagen 1731 i fallet *Mercurius* och riksdagen 1734 i fallet *Argus*. En annan diskussion som hade vunnit på fördjupning gäller *Bref Om Blandade Ämnen*. Hos Gjörwell finns genomgående en konsekvent hållning, i sättet att argumentera för moraliska, religiösa och nyttoinriktade ståndpunkter. Sahlstedts kritik kan absolut ses en kamp mellan gammalt och nytt, men det behöver inte handla om synen på brevformen. Den kan även läsas som att den 23-årige Gjörwell och den 38-årige, etablerade Sahlstedt positionerade sig på den sena frihetstidens kulturella fält.

Som helhet ger arbetet ett antal nya ingångar. Det är olika genrer som tas upp och Forselius visar hur breven anpassas till tidskrifter och fungerar på skilda sätt beroende på dessas syften. Detta perspektiv och den remedierade funktionen har tidigare inte belysts i högre utsträckning och studien erbjuder därmed ett intressant komplement till tidigare forskning.

Stefan Ekman

Juha-Matti Granqvist, *Helsingin porvaristo Viaporin rakennuskaudella (1748–1808): sosiaalibistoriallinen perustutkimus* [The Helsinki burgher community during the construction of the fortress of Sveaborg (1748–1808)], *Historiallisia tutkimuksia Helsingin yliopistosta*, XLII (Helsinki: Helsingin yliopisto, 2016). 278 pp.

The burghers have received plenty of attention from Finnish and European historical researchers. This central group of town-based

communities provides perspectives on urban history, political development, the organisation of various local activities and even the Rise of Europe. There are considerable national varieties in how the history of the burghers is written, reflecting differences in the status of the group and in the conventions of historiography between nations, as Juha-Matti Granqvist states in his PhD dissertation. Finland is characterised by a long tradition of local urban histories, which provide a relatively comprehensive overall survey of the burghers. In Finland and the other Nordic countries, the burghers have not been idealised as 'islands of freedom in the ocean of feudalism'. Due to the non-existence of feudalism, it has been possible to examine town communities in a more unbiased way than elsewhere in Europe.

Granqvist's dissertation is representative of traditional social historical research on the burghers, focusing on defining who the burghers were, their social structure and dynamics, and their social boundaries with other urban groups. The author examines the burgher community of Helsinki in the late eighteenth century. His aim is to analyse 'the social reality' of the burghers of Helsinki: how the community was constructed, how the different groupings within the burgher community were formed, and how they exercised their political and economic power in the community. Granqvist examines the conflicts between the groups of burghers in addition to their responses to external threats. However, economic activities are left outside the scope of the study, even though burghers' status was defined primarily by the economic factor. In explaining the roles of the various groups, a deeper analysis of the burghers' businesses would have been useful.

The author refers to the Finnish academic Eino Jutikkala and his notion of the 'classic analysis of social history', including the concept of the group, which dates back to the 1960s. This rather old-fashioned view is also reflected in the subtitle: 'social historical ba-